Roomse ribben: Alfons Ariëns

(1860-1928)

1 *Ter inleiding*
Voor wie op zoek gaat naar het verhaal over Alfons Ariëns buitelen de feiten en jaartallen over elkaar heen. In deze bijeenkomst zullen we die zakelijke gegevens niet uit de weg gaan, want ze bieden een goed overzicht van de ongelooflijke hoeveelheid activiteiten die hij tijdens zijn leven ontwikkelde. Maar we willen ook kijken naar de mens achter al die uiterlijke activiteiten. Wie was hij en wat bewoog hem ten diepste? Maak kennis met een plichtsgetrouw priester van de roomskatholieke kerk met een hart dat klopte voor arbeiders. Arbeiders? Maar die hadden in zijn tijd toch helemaal niets te vertellen? Precies. En dat was het 'm nu juist waarvoor Ariëns op de barricaden sprong, ten koste van zijn eigen 'carrière'.

2 *Motto*
Het motto voor deze bijeenkomst luidt: 'Als priester zal ik iemand aanstellen die mij trouw is en al mijn wensen en verlangens uitvoert' (1 Samuel 2:35.) Kijk naar dit motto en laat het tot je doordringen. Wat zegt het jullie? Wat roept het in je op?

3 *Suggesties voor het groepsgesprek*
De bespreking van de stof kan deze keer wat anders verlopen dan de andere bijeenkomsten. Samen kun je stil staan bij het leven van Alfons Ariëns. Allerlei aspecten uit zijn leven kunnen daarbij aan de orde komen. Jullie kunnen onderling overleggen waarover je het wilt hebben. Hier zijn enkele mogelijke thema's:

- zijn sociale betrokkenheid (zie: Een sociaal hart);
- zijn pogingen om het leven van arbeiders te verbeteren (zie: Op de bres ...);
- zijn moed om op te treden tegen het drankprobleem van die tijd (zie: Drankbestrijding);
- zijn streven om de mensen zelfbewuster te maken, in plaats van alleen te voorzien in hun directe noden (zie: Innerlijke bewogenheid);
- zijn bereidheid daarbij om op een nieuwe manier te verkondigen, namelijk door een arbeidersvereniging op te richten (zie: Innerlijke bewogenheid);
- zijn bijna absurde vrijgevigheid (zie: Christendom in de praktijk);
- het verloop van zijn carrière, van de aanvankelijke problemen tot de uiteindelijke rehabilitatie (zie: Van 'coming man' ...).

Maar de interessantste vragen zijn natuurlijk: wat zegt het leven van Alfons Ariëns jou vandaag de dag? Waar raakt hij jou? En als hij je raakt, wat 'doe' je daar dan mee? Op welke manier zou hij iets in jou in beweging kunnen brengen?

4 *Meditatie en gedachtewisseling*
Dit keer geen beeldmeditatie maar een uitnodiging enkele momenten stil te staan bij een sociale misstand in onze tijd, ver weg of dichtbij. Sta stil bij wat het eerste

in je opkomt en probeer na te gaan wat je zou kunnen doen om deze nood te helpen verlichten.

Desgewenst volgt er een gedachtewisseling in de groep.

5 *Afsluitend gebed*

Jezus Christus, uw liefde is
vol van opofferingsgezindheid.
Uw liefde voor anderen is zo groot,
dat U bereid bent uzelf te vergeten.
Tot zo'n liefde roept U ons ook op.
Niet tot een wereldse liefde die zichzelf zoekt,
maar tot een christelijke liefde
waarvoor het geluk van de ander
belangrijker is dan het eigen geluk.
Als we een ander kunnen bevrijden
van het kruis in zijn leven,
laat ons dan niet bang zijn
voor de splinters en prikken
die dat geeft in onze eigen handen.
Amen.

(naar woorden van Ariëns uit een huwelijkspreek)

(Korte stilte)

Onze Vader...

Alfons Ariëns, 1907, tekening door Jan Toorop.

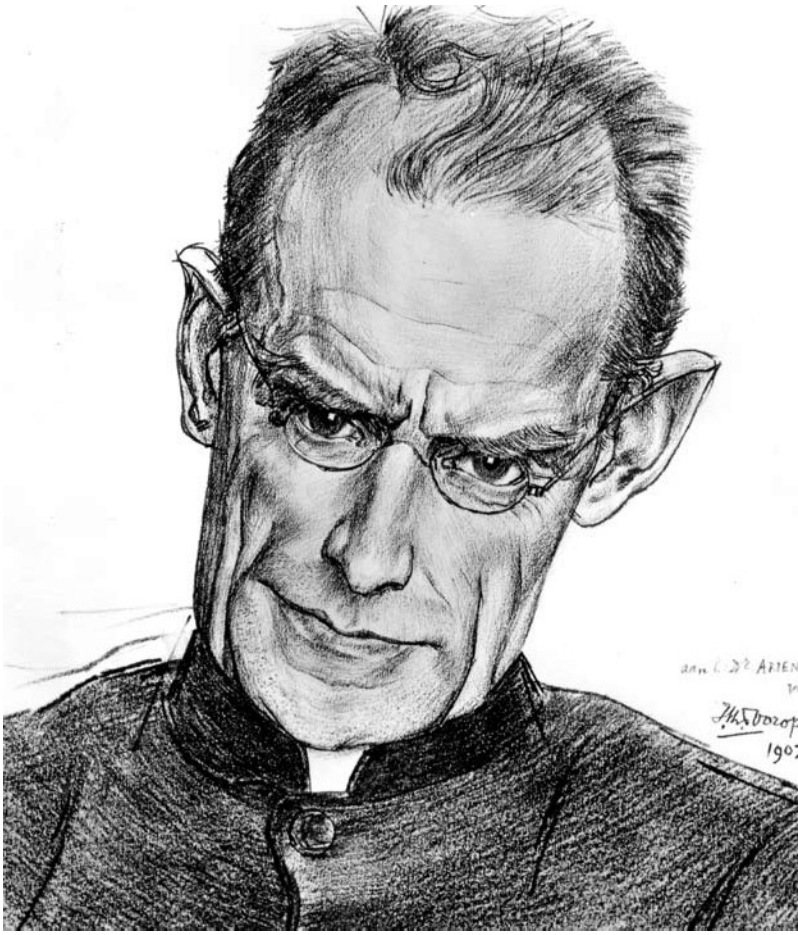

Alfons Ariëns

In het kort

Nee, populair was hij niet in zijn jeugd. Slim en vroom, dat wel. Maar verder? Een verlegen, stille jongen, die wat geplaagd werd door de stoere knapen om hem heen. De plagerijen duurden voort tot op het seminarie, waar ze hem vanwege zijn grote flaporen Oriëns gingen noemen. Uiteindelijk verstomde het gehoon en dwong hij gezag af, vanwege zijn uitmuntende studieresultaten en niet aflatende vriendelijkheid. In feite lijkt dit wel een vooruitblik op zijn verdere levensloop, waarin de erkenning vrij laat kwam. Voor de veelbelovende jonge theologiestudent die hij was, hadden glanzende benoemingen voor de hand gelegen. Maar zijn 'carrière' werd in zekere zin gesmoord door benoemingen op kleine posten. Steenderen, Maarssen. Zijn vasthoudend ijveren voor de rechten van de arbeiders in zijn eerste standplaats Enschede was hem door zijn omgeving niet in dank afgenomen. Een lastpak vonden ze hem, zo iemand die vasthield aan zijn idee van een rechtvaardige wereld met kansen voor iedereen. En dat dan ook nog, op een bepaald moment, in samenwerking met de protestanten! Oecumene avant la lettre. Pas laat in zijn leven kreeg hij erkenning, niet in de laatste plaats van de paus zelf, die hem benoemde tot Kamerheer [= een eervolle pauselijke titel die toegekend kan worden aan priesters of leken op grond van hun functie of verdienste]. Na zijn dood gonsde het al snel van de wonderlijke gebedsverhoringen. Nu (2009) ligt er een zaligverklaring in het verschiet voor deze mens van wie de grootheid niet altijd gezien werd toen hij nog leefde, omdat hij het kleine zo met verve verdedigde.

Als student op het seminarie.

Alfons Ariëns in jaartallen

26-04-1860	Geboorte van Alphonse Marie Auguste Joseph Ariëns, te Utrecht. Vader: Adriaan Ariëns (advocaat), moeder: Lisette Povel (huisvrouw)
1870-1878	Kleinseminarie en internaat Rolduc
1878-1882	Grootseminarie Rijsenburg
15-08-1882	Priesterwijding
1882-1885	Studie in Rome, promotie tot doctor in de theologie in 1885
7-07-1884	Inkleding in de Derde Orde van Sint Franciscus te Assisi
1885-1886	Reis door Italië
13-06-1886	Professie in de Derde Orde van Sint Franciscus te Rome
1886	Kapelaan in Enschede
1901	Pastoor in Steenderen
1908	Pastoor in Maarssen
1919	Benoeming tot Kamerheer van de paus
1926	Ontslagaanvraag: Ariëns trekt zich terug in het moederhuis van de Zusters van Sint Jozef in Amersfoort
9-07-1928	Ariëns draagt voor het laatst de mis op
7-08-1928	Ariëns sterft in Amersfoort

In de jaren na zijn dood verklaren verschillende mensen dat hun gebed is verhoord op voorspraak van Ariëns. In 1958 begint het proces van zaligverklaring van Ariëns, in 2005 is het weer heropend.

Door Ariëns opgericht...

In de Enschede-jaren

1889	R.-K. Werkliedenvereniging Sint Jozef (gericht op persoonlijke ontwikkeling)
1891	R.-K. Twentse Fabrieksarbeidersbond Sint Severus; eerste katholieke vakbond van Nederland (gericht op belangenbehartiging)
1892	Spaarbank Providentia
1893	De Katholieke Werkman; tijdschrift, Ariëns wordt zelf hoofdredacteur
1894	Coöperatieve textielfabriek De Eendracht te Haaksbergen; voor ontslagen arbeiders
1895	Kruisverbond; R.-K. vereniging voor drankbestrijding
1896	Mariavereniging; R.-K. drankbestrijding door vrouwen
1896	Unitas, federatief samenwerkingsverband met protestantse vakbonden (dus oecumenisch!)
1896	De Kruisbanier; maandblad voor de bestrijding van het alcoholisme
1898	Sobriëtas; nationale katholieke federatie voor drankbestrijding

In de Maarssen-jaren

1908-1909	'Afdelingen' van het Kruisverbond en de Mariavereniging Sint Annavereniging; drankbestrijding voor de jeugd Katholiek Leven; groepen van alle categorieën arbeiders
1917	Caritasvereniging Werkliedenvereniging Gemengde Zangvereniging
1921	Geert Groote Genootschap
1922	Derde Orde van Sint Franciscus in Maarssen

Een sociaal hart

Nadat Ariëns tot priester gewijd is, stuurt het bisdom hem naar Rome om verder te studeren. Hij is zoon van een advocaat, het lijkt logisch dat hij kerkelijk recht zal gaan studeren. Hij begint daar ook mee, maar stapt na een jaar over op theologie. Nadat hij daarin zijn doctoraat behaalt, wil hij eigenlijk nog wel promoveren in de filosofie. Hij ziet ervan af, omdat

Als jonge doctor terug van Rome bij de aanvang van zijn sociale actie te Enschede.

hij naar eigen zeggen anders te ijdel zal worden. In zijn vrije tijd duikt hij onder in het Romeinse leven. Hij leert de Romeinen kennen tot in de kleinste café's, kapellen en winkeltjes. In de vakanties reist hij door Italië, in alle vrijheid. In dit reizen legt hij een voorkeur aan de dag voor de eenvoud; hij reist derde klas, slaapt in herbergen op kamers met drie, vier man, bezoekt arbeiders in de zwavelmijnen. Hij ziet en noteert alles, het werk, de omstandigheden, de misstanden. Hij schudt werkgevers wakker: 'Gebruik toch een katrol om de zwavel omhoog te tillen in plaats van dat je alles door kinderen naar boven laat dragen.' Hij wordt zelf op zijn beurt wakker geschud door het antwoord: 'Wat moeten die kinderen dan verdienen?' In zijn hart wordt hij zich bewust van wat er mis is aan het kapitalisme in zijn lelijkste vorm: kinderarbeid, slechte werkomstandigheden, volkswijken vol armoede. Hij voelt een sociale roeping in zich groeien, die zijn hele leven lang van invloed blijft. Tijdens de reis door Italië brengt hij een keer een dag door bij Don Bosco in Turijn en het is een bezoek dat tot zijn mooiste herinneringen gaat behoren (over Don Bosco, zie *Geloven Nu* deel 7). Later, terug in Nederland, inspireert deze ontmoeting hem blijvend bij zijn pastorale werk onder de arbeiders en hun gezinnen.

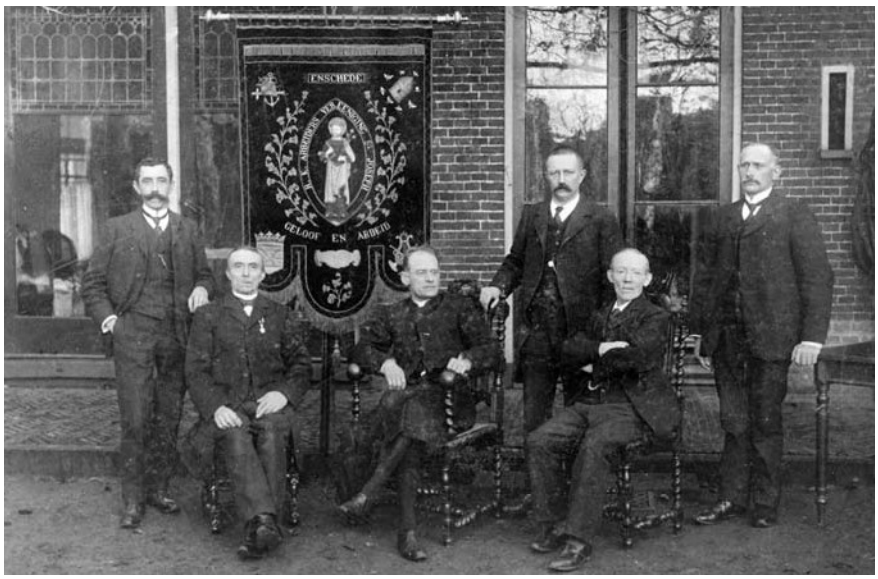

Eerste bestuur R.-K. Arbeidersvereniging Enschede. Mgr. Ariëns in het midden, 1891.

Op de bres voor de arbeider

Als Alfons Ariëns na zijn heerlijke tijd in Italië in Nederland moet beginnen, is het wel even omschakelen. Enschede! Tegenwoordig natuurlijk het bruisend hart van Twente, maar in die tijd een troosteloze provinciestad, zwart van de rook, met fabrieken, arbeiders, omgeven door leegte en slecht begaanbare toegangswegen. Ook Ariëns zelf noemde het 'de lelijkste stad van Nederland'. Toch was hij heel monter onder deze benoeming, die door zijn familie en vrienden als 'beneden zijn stand' werd beschouwd. Aan een oom schrijft hij het volgende:

'U vindt Enschede niet goed genoeg voor me en zou 'de doctor' op een katheder [= spreekgestoelte van een seminarieprofessor] *willen zetten? Echt, niets zou me minder naar de zin zijn. Wat er later nog zal gebeuren weet ik niet. Best mogelijk dat de bisschop nog eens dezelfde mening zal zijn toegedaan als u. Maar wat mezelf betreft; ik voel me hier uitstekend op mijn plaats. Met de talrijke arbeidersbevolking biedt Enschede veel werk en het is werk waar ik plezier in heb. Als iemand me verzekerde dat dit voor tien jaar of langer mijn plaats zou zijn, dan riep ik* ex imo corde Deo gratias' [Uit het diepst van mijn hart: God zij dank].

Vanaf het begin zet Ariëns zich in voor de vele, vele arbeiders in Enschede. Hij ziet hoeveel er mis is, hoe de bevolking haar boerenachtergrond moet verloochenen om geld te verdienen in de fabrieken. Hij ziet de meisjes ach-

ter de machines met hun vergroeide ruggen, de littekens in de gezichten doordat er voortdurend grote spoelen losschieten, hij weet van de doofheid door de herrie. Hij hoort het verlangen van de arbeiders om wat tijd te hebben om op hun kleine akkertjes nog iets te verbouwen. Herinnert het hem aan de misstanden in Italië? Wie zal het zeggen. Maar de situatie is, in combinatie met het wijdverbreide alcoholmisbruik onder de arbeiders, hoe dan ook reden genoeg om actie te ondernemen. Als geen ander realiseert Alfons Ariëns zich dat het geen zin heeft om in deze omgeving alleen een vrome boodschap te verkondigen. Voordat mensen toe zijn aan geestelijk voedsel, moet eerst hun omgeving op orde zijn. Dus daar begint hij, bij hun omgeving.

Hij richt verschillende katholieke arbeidersverenigingen en bonden op, alle met het doel om de mensen bewust te maken van hun eigen verantwoordelijkheden, hun rechten én van de stem van God, die ook voor hen klonk. Op veel ledenavonden komt Ariëns spreken, om de mensen vanuit zijn geloof een hart onder de riem te steken. Hij houdt prachtige redevoeringen, waarvan er veel bewaard zijn (zie *Bronnen van de katholieke arbeidersbeweging in Nederland* in de literatuurlijst). Zoals gebruikelijk in die tijd werd hij van dit soort verenigingen geen voorzitter, maar 'geestelijk' adviseur. Hij wil het initiatief bij de mensen zelf laten liggen en het ze niet uit handen nemen.

Drankbestrijding

'Kroegen omringden als muizenvallen iedere fabriek', schreef Ariëns' biograaf Gerard Brom. Deze beeldspraak laat aan de fantasie niet zoveel over. Drankmisbruik was een grote oorzaak van veel problemen in arbeiderskringen. Niet zelden gingen de werknemers met hun pasgebeurde loon direct het café in, zonder eerst thuis het nodige af te geven. Juist in katholieke kringen was dit probleem groot; het aantal veroordeelde personen lag onder katholieken het hoogst.

Dit was voor Alfons Ariëns naast een maatschappelijk probleem, ook een aantasting van de waardigheid van zijn kerk. Hij besloot de strijd aan te gaan. De ijver waarmee hij dat deed was zo groot, dat het uiteindelijk naast zijn

Gebouw Concordia, Enschede, 1901.

Huldiging bij gelegenheid van Ariëns' afscheid uit Enschede vanwege zijn benoeming te Steenderen, 1901.

werk voor arbeiders één van de grote thema's in zijn leven werd: drankbestrijding. Hij richtte een organisatie op voor drankbestrijding, die later de 'federatieve organisatie Sobriëtas' zou worden. En in parochies waar hij was aangesteld, richtte hij afdelingen op van het R.-K. Kruisverbond, een vereniging met het zelfde doel. In latere jaren volgde er nog een 'Mariavereniging', ook een drankbestrijdingsvereniging, maar dan voor vrouwen. Hier waren niet zozeer vrouwen die 'aan de drank' waren aanwezig, als wel vrouwen van mánnen die aan de drankwaren. Het was een vereniging waar vrouwen konden leren hoe ze om moesten gaan met de problemen thuis.

Zowel Sobriëtas als het Kruisverbond gaf hij een eigen tijdschrift waarvoor hij zelf ook schreef. En dan waren er nog de lezingen die hij door het hele land gaf. De energie waarmee hij dit soort dingen op zich nam, leverde de bevolking veel op maar kostte hem zelf ook veel. Zelfs in het kalme Steenderen heeft hij eens op doktersadvies een poos rustig aan moeten doen, omdat hij teveel van zichzelf gevraagd had.
Denk nu niet dat het makkelijk was om al die katholieken van toen op andere gedachten te brengen. Maar liefst tachtig procent van de kroegbazen was katholiek en zat bepaald niet te wachten op de bemoeienissen van meneer pastoor. Van de mensen die met de drankverkoop hun brood verdienden, zaten er ook vele in de lokale politiek. Voor Ariëns geen enkele reden om dan maar kalm aan te doen: 'Burgertwist onder katholieken mag geen argument zijn tegen de principiële katholieke drankbestrijding. (...) Laten we toch oppassen voor de rust van het kerkhof... en principieel blijven.' Zelf had hij in zijn leven zoveel ellende gezien ten gevolge van drankmisbruik dat hij niet meer dronk. Hoewel de herinnering aan de smaak ervan hem zo af en toe nog wel eens parten speelde. Kapelaan Peters uit Maarssen herinnerde zich dat Ariëns, na oprichting van een Kruisverbond (!), aan hem bekende: 'Wil je geloven, Rémy, dat ik op het ogenblik een rijksdaalder zou willen geven voor een goed glas cognac' (*De liefde van Christus laat ons geen rust*, blz. 43).

Innerlijke bewogenheid

Bij alles wat Ariëns zich in zijn leven op zijn schouders nam, was zijn diepgelovige hart de belangrijkste drijfveer. Natuurlijk, er moest iets gedaan worden aan de ellendige omstandigheden van de arbeider, maar waarom? Vanuit een priesterlijk hart, dat bewogen werd bij het zien van de ellende. Vanuit de hoop die in hem leefde op een beter leven voor deze mensen en daarmee op een grotere kans voor God om door te breken in deze levens. In zekere zin was het drankmisbruik een blokkade die weggenomen moest worden om aan zijn basisroeping te kunnen werken: mensen tot Christus brengen. Omwille van dat einddoel gaf hij de materiële noden voorrang boven de geestelijke.
Het gevaar bestaat echter dat we door alle inspanningen die Ariëns zich voor de arbeiders getroostte, teveel aan hem gaan denken als een soort strijdbare vriend van het volk en anders niet. Nooit mogen we bij hem zijn innerlijk leven uit het oog verliezen, dat zijn fundament vond in God en nergens anders. In de huidige tijd lijkt het voor menigeen wat ongemakkelijk om daarbij stil te staan. Het is vaak eenvoudiger om van iemand te zeggen dat het een 'goed mens' was, dan dat het een 'diepgelovig mens' was. Maar toch, hoewel de effecten van een 'goed' leven en een 'diepgelovig' leven elkaar niet eens veel zullen ontlopen, is het uitgangspunt wel heel anders. Het is iets wat we ook wel terugzien in de waardering voor de historische persoon Jezus; iemand die ons alles geleerd heeft over normen en waarden – oké, dat is nog tot daaraan toe. Maar de zoon van God? Daar staan we niet altijd graag bij stil.
Ook in het leven van Ariëns is het een gemiste kans om zijn christelijke naastenliefde los te zien van zijn inspanningen voor de arbeiders. Het belangrijkste wat hij ons leert is dat het hoogste geluk voor de mens bestaat in het doen van Gods wil. Dat geluk wil hij niemand onthouden en vooral de arbeiders niet. Om dat geluk geloof-

waardig te kunnen verkondigen, onderneemt hij al zijn acties. Het oprichten van een arbeidersvereniging was voor hem eenvoudigweg een manier van verkondigen. Het was alleen wel een nieuwe manier, waarmee hij zijn tijd ver vooruit was.
De maatschappelijk vernieuwer die hij in alle opzichten was, werd bij alles gevoed vanuit het priesterschap, dat hem heilig was. Vanuit de kracht die hem dat schonk, kon hij zijn leven op een milde, kalme en wijze manier leiden, terwijl hij tegelijkertijd een sterke persoonlijkheid was en allesbehalve een watje. In 1919 schrijft hij:
'De roomse opvoeding van kinderen is vaak heel verkeerd geweest. (...) Daarom gaf ik mijn zus ook de raad: "Geef je zoon roomse ribben; durf, eergevoel. Leer hem niet zoals de anderen te worden, maar ánders dan de anderen." Het prachtige voorbeeld van de heiligen, die streng waren voor zichzelf en zacht voor anderen, is vaak verkeerd begrepen door een boel brave geestelijken. Slappelingen hebben ze gemaakt.'
Hij werd geraakt door mensen in zijn omgeving: zijn professor en Tweede Kamerlid dr. Herman Schaepman, Don Bosco en de Turijnse kanunnik Cottolengo – deze laatste heeft hij niet persoonlijk gekend, toch sprak Ariëns vaak over hem. Net als deze mannen liet Ariëns zich opnemen in de Derde Orde van Sint Franciscus, een orde die armoede en eenvoud hoog in het vaandel droeg en dat overigens tot op de dag van vandaag nog doet. Vanuit Italië kwam Ariëns zoals gezegd met een sterke sociale bewogenheid terug naar Nederland. Zelf zei hij erover: 'Kort en goed, ik kwam dus beslist met sociale neigingen in Holland terug.' Hij dacht op dat moment nog niet eens zozeer aan vakbonden, maar meer aan praktische caritas, zoals door Don Bosco in praktijk gebracht. Een soort van weldoende rond gaan. Later groeide hij naar het besef dat je mensen wellicht meer helpt door ze te sterken in hun zelfbewustzijn, dan door ze alleen maar te voorzien van wat ze nodig hebben.

Van 'coming man' tot 'outsider'

Alfons Ariëns stak zijn nek zover uit dat het niet onopgemerkt bleef. Waren veel van zijn inspanningen gericht op de persoonlijke leefomgeving van de arbeiders, bij het bekend geworden arbeidsconflict in Haaksbergen trok hij breder de aandacht. Bij het conflict waren 41 arbeiders ontslagen. Hij had ze van actie afgehouden, wat hij later betreurde. Om ze toch aan werk te helpen, richtte hij de coöperatieve textielfabriek De Eendracht op. Naast een manier van 'compensatie' was een coöperatieve fabriek ook een soort van 'sociaal' ideaal – voor arbeiders, door arbeiders, was de gedachte.
Er waren wel meer coöperatieve projecten in Nederland, maar die hadden allemaal te kampen met geldgebrek en bijvoorbeeld problemen met de afzet. Met De Eendracht ging het niet anders, maar Ariëns zette zich met hart en ziel in voor behoud van de fabriek. Het beetje eigen geld dat hij had, verdween in dit project en hij trad zelf op als vertegenwoordiger voor de fabriek en reisde het hele land door. Uiteindelijk verkocht hij zijn eigen miskelk (zie: Christendom in de praktijk) om aan geld te komen. Het mocht niet baten, het project mislukte jammerlijk. Het wrange van de situatie was dat hij inhoudelijk aan de kant van de arbeiders stond, maar dat hij aan de andere kant de elite ook hard nodig had, omdat daar het geld zat.
Tegelijkertijd kreeg Ariëns enkele slepende conflicten met zijn oud-professor Schaepman. Ze verschilden van mening over de manier waarop de katholieke arbeidersbewegingen georganiseerd moesten worden. Hoewel Ariëns later tot het inzicht zou komen dat Schaepman gelijk had, draaide hun verschil van mening aanvankelijk uit op een conflict. Schaepman, de machtigste van de twee, won en wendde zijn invloed in Utrecht bij de bisschop aan; Ariëns werd op een zijspoor gezet. Later verloor Ariëns bij een arbeidsconflict ook aanhang onder de arbeiders en verspeelde hij krediet in gegoede kringen door een artikel waarin hij het kapitalisme veroordeelde.
Ondanks zijn goede bedoelingen was Alfons Ariëns van de 'coming man' in Enschede ineens tot 'outsider' geworden. Niets had dat beter kunnen illustreren dan zijn benoeming in Steenderen. Hij wist niet eens waar het lág. Een vriend sneerde, bij een eerste bezoek aan het dorp: 'Veertiende statie, Jezus wordt in het graf gelegd.'

Christendom in de praktijk

Toen Alfons priester gewijd werd, kreeg hij van zijn moeders familie een prachtig bewerkte miskelk cadeau. Jarenlang gebruikte hij die. Tot op het moment dat hij in geldnood kwam en hem verkocht. De opbrengst was bestemd voor het redden van De Eendracht. Een groot offer voor een priester in die tijd. Maar voor Alfons Ariëns was geen offer groot genoeg. Het leek wel of hij het juist fijn vond om alles wat hij bezat weg te geven, geld en luxe interesseerden hem niets. Hij zette zich voluit in voor mensen in moeilijkheden, vooral armen en alcoholverslaafden. Hij liet kerkbanken verwijderen waarop geschreven stond dat ze 'voor de armen' waren, want hij wilde niet dat mensen zelfs in het huis van God aan hun armoede herinnerd werden. Hij liet salarissen van onderwijzers op peil brengen. Hij bood een pas ontslagen gevangene direct zijn hulp en vriendschap. Hij liet een collecte houden voor een nieuw paard, toen het paard van een (niet-katholieke) voerman bezweken was.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog liet hij de gemobiliseerde soldaten binnen in de pastorie, waar ze konden biljarten en koffie en sigaren aangeboden kregen. Hij gaf niet alleen geld of eten weg, maar ook kleding, zelfs zijn eigen kleding, zodat hij zelf volkomen versleten kleren overhield, tot ergernis van zijn huishoudsters. Hij wilde niet dat mensen die in nood waren met lege handen werden weggestuurd. Toen hij eens geen hemden meer had om weg te geven, vroeg hij de huishoudster een van de hare weg te geven. De tachtig gulden die hij van haar in handen kreeg om nieuwe kleren te kopen, gaf hij onmiddellijk weer weg. In Steenderen weet men nog altijd dat hij eens zijn eigen nieuwe fiets aan de postbode weggaf, toen hij zag dat die lopend de brieven moest rondbrengen. Dat daarna zijn eigen oude fiets bezweek, nam hij op de koop toe; hij ging gewoon zelf lopen. Hij gaf letterlijk alles weg wat los en vast zat. Bij het afscheid van de parochie in Enschede kreeg hij dan ook een ameublement geschonken (ook Schaepman tekende voor een fors bedrag in!) waarin voor de zekerheid maar een grote letter A in het houtsnijwerk was uitgesneden – om te voorkomen dat hij het weg zou geven. Voor hem was dit allemaal volkomen logisch. Het was in zijn ogen ondenkbaar dat hij iets zou 'houden' als er een ander was die het nodig kon hebben. Daarbij was hij op een heel vanzelfsprekende manier nederig, bescheiden en bleef hij altijd gehoorzaam aan de bisschop, ook al was hij het grondig met hem oneens.

Hij twijfelde veel aan zichzelf. Doe ik het wel goed? Hij vroeg vaak om raad, aan mensen die hij hoger achtte dan zichzelf. Dat kon dus iedereen zijn, in zijn ogen. Groot was zijn ontroering toen hij in 1919 zijn miskelk weer te-

Ariëns in zijn werkkamer, 1926.

rugkreeg. Die hadden de parochianen bij elkaar gespaard bij gelegenheid van zijn eervolle benoeming tot Kamerheer van de paus. Hij kreeg tranen in zijn ogen, stond te stamelen. 'Mijn kelk, mijn oude kelk', riep hij. Maar hij hernam zich, hield een gloedvolle dankrede en schonk vervolgens de kelk aan Maarssen, om daarmee zijn verbondenheid met de mensen daar voor altijd tot uitdrukking te brengen.

Erkenning

Gelukkig, het kwam weer goed. Nadat Ariëns in zijn jonge, onstuimige jaren, veel machtige lieden 'tegenover' zich had gehad, groeide de erkenning voor zijn leven en werk in latere jaren. Hij werd gevraagd voor de Staatscommissie voor de spoorwegen naar aanleiding van de spoorwegstaking van 1903. Hierbij zal zeker een rol hebben gespeeld dat hij veel ervaring had opgebouwd met stakingen. In 1906 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Zijn aanstelling tot pastoor in Maarssen... ach, een glanzend professoraat was het niet, maar toch werd het beschouwd als een hele verbetering ten opzichte van Steenderen. Let wel, dit zijn meningen van buitenstaanders, Ariëns zelf heeft zich altijd geschikt in de benoemingen en er Gods hand in gezien.

Dan komt de dag, op 14 oktober 1919, dat Ariëns bij de bisschop moet komen. Hij beeft ervoor, want hij vreest monseigneur Van de Wetering die met krachtige hand het bisdom bestuurt. Hij vreest hem, is het vaak oneens geweest met hem. Ook nu verwacht hij een reprimande. Maar na een zorgvuldig opgebouwd betoog waarin Van de Wetering een overzicht geeft van Ariëns' priesterleven, vertelt hij hem dan dat de paus hem, Alfons Ariëns, benoemd heeft tot Kamerheer. Ariëns is diep onder de indruk, valt op zijn knieën, zegt 'Domine, non sum dignus' [Heer, ik ben niet waardig] en er staan tranen in zijn ogen. Hij is innig dankbaar voor de buitengewoon eervolle benoeming, die hij ziet als erkenning van zijn werk door Rome. Toch wil hij door zijn parochianen gewoon 'pastoor' genoemd blijven worden, in plaats van het nu toepasselijke 'monseigneur'. Slechts met moeite kunnen zijn kapelaans hem ervan overtuigen de paarse toog aan te nemen.

Hierna volgen de blijken van waardering binnen katholiek Nederland elkaar snel op. Hij wordt geestelijk adviseur van Sobriëtas en voorzitter van het Priester Kruisverbond. In 1922 viert heel katholiek Nederland feest als hij veertig jaar priester is, vertegenwoordigers uit alle geledingen van kerk en maatschappij zijn aanwezig op het grote feest dat voor hem is georganiseerd en dat hij stil ondergaat.

En dan is er nog het gouden priesterfeest van Van de Wetering in 1924. Ariëns is er feestspreker, een gelegenheid waarbij hij op zeer subtiele manier toch nog even iets rechtzet van het oude zeer. Van de Wetering neemt het royaal op en vraagt de zaal in zijn dankwoord: 'Denk aan monseigneur Ariëns, heeft hij niet zijn leven en hart verpand aan de arbeiders?' En de zaal beaamt het met een daverend gejuich. We schrijven vier jaar voor zijn dood.

Een van de laatste foto's, 1928.

Literatuur
Gerard Brom, *Alfons Ariëns*, twee delen, Urbi et Orbi, 1941.
Bronnen van de katholieke arbeidersbeweging in Nederland. Toespraken, brieven en artikelen van Alphons Ariëns 1887-1901. Uitgegeven door Jan Roes, KDC/Ambo, 1982.
H.W.M. ten Have, *De liefde van Christus laat ons geen rust. Een spirituele biografie van Alphons Ariëns*, Valkhof Pers, 2008.

Met dank aan H.W.M. ten Have voor zijn adviezen bij de totstandkoming van dit hoofdstuk en voor zijn royale toestemming voor het opnemen van citaten uit zijn boek *De liefde van Christus laat ons geen rust.*

Tekening en foto's Ariëns blz. 49-57:
© Katholiek Documentatie Centrum, Nijmegen.